

Tekoälystä tukiälyksi

Oppilaan päivitetyt
tekoälyosaamisen
kuvaukset 2.0.

8/2026

**Tässä dokumentissa esitellään Faktabaarin
Tekoälystä tukiälyksi -hankkeessa tuotetut,
päivitetyt osaamiskuvaukset oppijoiden
vastuullisen tekoälylukutaidon tueksi.**

**Osaamiskuvaukset kattavat koulutuspolun
varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle:**
varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, lukio,
ammattillinen koulutus sekä korkea-aste (AMK ja
yliopisto).

Kuvaukset perustuvat OECD:n ja Euroopan unionin
AILit-kehikoon (2026).

Kuvauksia voidaan vielä päivittää saatujen
kommenttien perusteella ja niiden tueksi tuotetaan
myös erilaisia tehtäviä.

Sisältö

Mitä osaamiskuvauksissa päivitettiin?

Miksi tekoälylukutaito on tärkeää?

Mikä tukiäly?

Vastuullinen tekoälylukutaito (tukiälylukutaito)

Neljä avainkysymystä

Tekoäly opetuksessa: kaksi ulottuvuutta

Osaamiskuvaukset kaikille koulutusasteille

Varhaiskasvatus (1–5 v.): Teknologia tutuksi aistien, leikin ja ihmettelyn kautta

Vuosiluokat 1–2 (alkuopetus): Tekoäly tutuksi leikin ja ihmettelyn kautta

Vuosiluokat 3–6 (alakoulu): Ymmärrystä, kokeilua ja kriittisyyden heräämistä

Vuosiluokat 7–9 (yläkoulu): Kriittistä toimijuutta ja vastuullista osaamista

Lukio (toinen aste): Syvällistä ymmärrystä, itsenäistä toimijuutta ja yhteiskunnallista vastuuta

Ammatillinen koulutus (toinen aste): Tekoäly osana ammattitaitoa ja työelämän vastuita

Ammattikorkeakoulu ja yliopisto (korkea-aste): Syventävä, tutkimuksellinen ja soveltava tekoälyosaaminen

Yhteystiedot: Tekoälystä tukiälyksi: Kohti kestäväää tekoälylukutaitoa 2025–2026

Mitä osaamis- kuvauksissa päivitettiin?

Tekoälylukutaidon osaamiskuvausten ensimmäinen versio julkaistiin keväällä 2026.

Kesäkuussa 2026 päivitettyt kuvaukset on laajennettu koko koulutuspolun mittaisiksi huomioiden myös ammatillisen koulutuksen ja korkea-asteen.

Keskeiset päivitykset:

- 1. Kattavuus laajeni korkea-asteelle.** Aiemmin polku päättyi lukioon. Nyt mukana ovat myös ammatillinen koulutus (toinen aste) sekä korkea-aste eli ammattikorkeakoulut ja yliopistot.
- 2. Viitekehys päivittyi.** Kuvaukset perustuvat nyt OECD:n ja Euroopan unionin yhteiseen ALLit-kehikkoon (2026). Aiempi versio nojasi kehikon luonnokseen.
- 3. Osa-alueiden nimet ja jäsenitys uudistuivat.** Ensimmäinen osa-alue muuttui muodosta KÄYTÄ muotoon KOHTAA, ja kullekin osa-alueelle määriteltiin kuvaava ydinajatus.
- 4. Uusia käsitteitä eri ikätasoille.** Kuvauksiin lisättiin muun muassa hallusinaatio, syvävääreännös, seuralaissovellukset sekä generatiivisen ja ennustavan tekoälyn ero, ikätasolle sopivasti porrastettuna.
- 5. Verbien käytön selkeytys.** Kuvauksissa käytettyjä toiminnan verbejä on yhdenmukaistettu ja täsmennetty, jotta osaamistavoitteet ovat aiempaa konkreettisempia ja vertailukelpoisempia eri tasojen välillä.
- 6. Tekoälyresilienssin vahvistaminen.** Kuvauksiin on tuotu tarkemmin mukaan tekoälyresilienssin näkökulma, jonka ytimessä on palautumisen mekanismi.

Miksi tekoälylukutaito on tärkeää?

Tekoäly on jo oppilaiden arjessa

Oppilaat käyttävät tekoälyä koulun ulkopuolella, mutta oppivat sen käytön ilman kriittistä ohjausta. Koulu voi kuroa umpeen tämän kuilun.

EU:n tekoälysäädös edellyttää

AI Act velvoittaa tekoälylukutaitoa kaikilta tekoälyä käyttäviltä. Koulutuksen järjestäjillä on vastuu perustaitojen rakentamisesta.

Kriittinen ajattelu vaatii harjoittelua

Tekoäly tuottaa sujuvaa mutta virhealtista sisältöä. Oppilaat tarvitsevat taitoja arvioida, kyseenalaistaa ja todentaa.

Tekoälylukutaito on osa OPS:ia

Opetussuunnitelman laaja-alaiset tavoitteet (L1–L7) kattavat kriittisen ajattelun, monilukutaidon, TVT-osaamisen ja kansalaistaidon, kaikki kytkeytyvät tekoälylukutaitoon.

Tekoälylukutaidon opetus ei ole ylimääräistä – se on opetussuunnitelman toteuttamista!

Mikä tukiäly?

TUKIÄLY tarkoittaa lähestymistapaa, jossa tekoälyä hyödynnetään ihmisen **ajattelun, oppimisen ja toiminnan tukena**, ei tietolähteenä tai päätöksenteon korvaajana.

Tukiäly-ajattelussa ihminen säilyttää toimijuutensa: hän ohjaa tekoälyä, arvioi sen tuotoksia kriittisesti ja tekee itse tietoiset päätökset. Tekoäly on apuväline, jonka rajoitukset ja mahdollisuudet ymmärretään.

Vastuullinen tekoälylukutaito (tukiälylukutaito)

VASTUULLINEN TEKÖÄLYLUKUTAITO tarkoittaa sellaisia **tietoja, taitoja ja asenteita**, joita tarvitaan tekoälyjärjestelmien tietoon perustuvaan, turvalliseen, kriittiseen ja eettiseen käyttöön oppimisessa, työssä ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa.

Se ohjaa käyttämään tekoälyä **tukiälynä**, ihmisen ajattelun ja toiminnan tukena, sekä arvioimaan tekoälyn hyötyjä ja riskejä kussakin käyttötilanteessa.

Mitä vastuullinen tekoälylukutaito edellyttää?

- ymmärrystä tekoälyn toimintaperiaatteista ja rajoituksista
- kykyä käyttää ja soveltaa tekoälyä tarkoituksenmukaisesti
- kykyä arvioida kriittisesti tekoälyn tuotoksia, vinoumia ja luotettavuutta
- kykyä käyttää tekoälyä eettisesti, vastuullisesti ja ihmisen toimijuutta kunnioittaen

Neljä avainkysymystä

TUKIÄLYLUKUTAITO jäsentyy neljän avainkysymyksen kautta:

1. **MITÄ** tekoäly on ja miten se toimii ja mitkä ovat sen peruskomponentit kuten kielimallit, data ja algoritmit?
2. **MITEN** tekoälyä voi käyttää turvallisesti, vastuullisesti ja eettisesti?
3. **MITKÄ** ovat tekoälyn käytön riskit ja yhteiskunnalliset tai ekologiset vaikutukset?
4. **MIKSI** tekoälyn tuottaman sisällön luotettavuutta tulee aina arvioida kriittisesti

Tekoäly opetuksessa: kaksi ulottuvuutta

Tekoäly oppimisen kontekstina

Tekoäly toimii tukiälynä: se tukee oppilaan ajattelua ja työskentelyä, mutta oppimistavoite kohdistuu muuhun osaamiseen.

Tekoäly opetuksen kohteena

Oppilas oppii tekoälystä: miten se toimii, miksi se voi erehtyä, kenen valinnat siihen vaikuttavat ja mitä eettisiä kysymyksiä liittyy.

Osaamiskuvaukset kaikille koulutusasteille

Käytä, luo, muokkaa ja hallitse tekoälyä

Osaamiskuvaukset kaikille koulutusasteille

Osaamiskuvausten kahdeksan koulutustasoa:

1. **Varhaiskasvatus (1–5 v.):** Teknologia tutuksi aistien, leikin ja ihmettelyn kautta.
2. **Esiopetus (6 v.):** Ihmettelystä havainnointiin ja ensimmäisiin pohdintoihin.
3. **Alkuopetus (vl. 1–2):** Tekoäly tutuksi leikin ja konkreettisten havaintojen kautta.
4. **Alakoulu (vl. 3–6):** Ymmärrystä, kokeilua ja kriittisyyden heräämistä.
5. **Yläkoulu (vl. 7–9):** Kriittistä toimijuutta ja vastuullista osaamista.
6. **Lukio (toinen aste):** Syvällistä ymmärrystä, itsenäistä toimijuutta ja yhteiskunnallista vastuuta.
7. **Ammatillinen koulutus (toinen aste):** Tekoäly osana ammattitaitoa ja työelämän vastuuta.
8. **Ammattikorkeakoulu ja yliopisto (korkea-aste):** Syventävä, tutkimuksellinen ja soveltava tekoälyosaaminen.

Jokaisella ikätasolla osaaminen kuvataan kolmen ulottuvuuden kautta:

1. **Tiedot** (mitä oppija tietää ja ymmärtää)
2. **Taidot** (mitä oppija osaa tehdä)
3. **Asenteet** (miten oppija suhtautuu ja toimii).

Yhteistyötaidot on integroitu osaksi taitoja ja asenteita.

Käytä, luo, muokkaa ja hallitse tekoälyä

Osaamiskuvaukset jäsentyvät OECD:n neljän tekoälylukutaidon osa-alueen mukaan:

- 1. KÄYTÄ** (Engaging with AI). Tekoälyjärjestelmien tunnistaminen, vuorovaikutus niiden kanssa ja tuotosten kriittinen arviointi.
- 2. LUO** (Creating with AI). Tekoälyn hyödyntäminen luovassa prosessissa, sisällöntuotannossa ja yhteisluomisessa.
- 3. MUOKKAA** (Designing AI). Tekoälyjärjestelmien toimintaperiaatteiden ymmärtäminen, opetusdatan merkitys ja järjestelmien arviointi.
- 4. HALLITSE** (Managing AI). Tietoinen päätöksenteko tekoälyn käytöstä, eettiset periaatteet, tietosuoja ja yhteiskunnalliset vaikutukset.

OECD ja Euroopan unioni (2026): Empowering Learners for the Age of AI. Kehys hyödyntää PISA 2029 MAIL -arviointia ja linjautuu DigComp 3.0:aan ja EU:n tekoälysäädökseen. Faktabaari EDU:n Kari Kivinen on yksi kehyksen laatijoista. Varhaiskasvatus ja korkea-aste ovat hankkeen laajennus kehyksen perus- ja toisen asteen ulkopuolelle.

KOHTAA TEKOÄLYÄ

TIEDOT

TAIDOT

ASENTEET

Varhaiskasvatus

Tutustutaan laitteisiin, jotka voivat puhua, soittaa musiikkia ja näyttää kuvia. Ihmetellään, että kone tekee sen, mitä ihminen on opettanut.

Harjoitellaan pyytämään henkilöstöä näyttämään, mitä laite tekee. Toimitaan yhdessä havainnoista keskustellen.

Henkilöstö vahvistaa uteliaisuutta yhdessä ihmetellen: Miten se puhuu?

Esiopetus

Tutustutaan laitteisiin, jotka tunnistavat puhetta ja kuvia. Pidetään esillä, että ne ovat koneita, eivät eläviä, ja että koneelle annetaan ohjeita.

Harjoitellaan muotoilemaan yksinkertainen pyyntö koneelle henkilöstön tukemana. Toimitaan yhdessä pienryhmässä.

Henkilöstö herättelee uteliaisuutta ja tutkivaa otetta: Mitä kone osaa? Osaako se saman kuin minä?

V. 1-2 (alkuopetus)

Tietää, että kone voi tunnistaa kuvia ja ääniä. Ymmärtää, että tekoäly on ohjelma. Tietää, että koneelle puhutaan toisin. Tietää, että kone voi erehtyä ja puhuu monia kieliä eri laatusesti. Tietää, että eri tekoälyt osaavat eri asioita.

Tunnistaa ohjauksessa, onko jokin asia koneen vai ihmisen tekemä. Osa kertoa selkeästi, mitä haluaa. Osa kysyä: "Mistä tiedän, onko tämä totta?"

Suhtautuu uteliaasti: "Mitä kone osaa?" Ymmärtää, ettei koneen sanomaa tarvitse aina uskoa. Osa kyseenalaistaa.

VI. 3-6 (alakoulu)

Ymmärtää, että tekoälyjärjestelmät oppivat esimerkeistä. Tietää, mikä on kehote. Tietää, että tekoäly voi tuottaa virheellistä tietoa. Huomaa kielten välisiä eroja ohjauksessa.

Muotoilee yksinkertaisen kehotteen ohjauksessa. Arvioi sisältöä vertaamalla oppikirjaan. Löytää virheitä. Keskustelee ryhmässä tuotoksista. Hakee tekoälyllä yksinkertaista tietoa ja tarkistaa tuloksen.

Suhtautuu varovaisesti mutta uteliaasti. Kyseenalaistaa vastauksia luontevasti. Arvostaa omaa ajattelua.

VI. 7-9 (yläkoulu)

Ymmärtää kielimallien toimintaperiaatteen: todennäköisyyksiin perustuva, laajaa kontekstia hyödyntävä tekstin tuottaminen. Tuntee hallusinaation käsitteen. Ymmärtää kehotteen muotoilun vaikutuksen. Erottaa generatiivisen ja ennustavan tekoälyn sekä disinformaation (tahallinen) ja misinformaation (tahaton).

Muotoilee kehoitteita itsenäisesti ja tarkentaa iteratiivisesti. Käyttää tekoälyä tukiälynä. Tarkistaa luotettavuuden useista lähteistä. Raportoi käytön läpinäkyvästi. Käyttää tekoälyä datan jäsentämiseen, yhteenvetoon ja visualisointiin ja arvioi tuloksen.

Suhtautuu kriittisesti mutta rakentavasti. Perustelee lähdekriittisyyden merkityksen. Arvostaa omaa asiantuntemustaan. Välttää tekoälyn inhimillistämistä.

Lukio (toinen aste)

Ymmärtää eri tekoälymallien toimintalogiikan ja rajoitukset. Tuntee pääpiirteittäin, miten kielimalli rakentuu. Hallitsee kehotemuotoilun perusteet. Erottaa ennustavan ja generatiivisen tekoälyn ja tunnistaa antropomorfismin.

Käyttää tekoälyä strategisesti osana työnkulkua. Soveltaa tukiäly-periaatetta. Arvioi systemaattisesti luotettavuutta useilla menetelmillä. Käyttää tekoälyä datan haussa, analyysissä ja visualisoinnissa osana työnkulkua.

Suhtautuu analyyttisesti. Tiedostaa vastuunsa asiantuntevana käyttäjänä. Näkee itsensä aktiivisena tiedon arvioijana.

Ammatillinen koulutus (toinen aste)

Tutustuu oman alan tekoälysovelluksiin ja ymmärtää, miten tekoälyä käytetään työtehtävissä ja tiedon haussa. Erottaa ennustavan ja generatiivisen tekoälyn.

Käyttää tekoälyä itsenäisesti ja vastuullisesti työtehtävissä ja datan jäsentämiseen. Soveltaa tukiäly-periaatetta.

Suhtautuu tekoälyyn ammatillisena työvälineenä ja tiedostaa vastuunsa käyttäjänä.

Korkea-aste (amk ja yliopisto)

Ymmärtää tekoälyteknologioiden toimintaperiaatteet oman alan kannalta ja seuraa alan kehitystä.

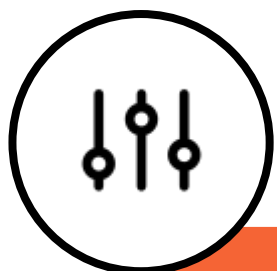
Käyttää tekoälyä itsenäisesti ja vastuullisesti osana työnkulkua sekä datan analyysissä. Soveltaa tukiäly-periaatetta.

Suhtautuu analyyttisesti ja päivittää osaamistaan alan kehityksen mukana.

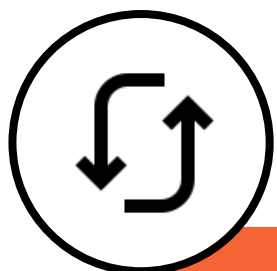
LUO TEKÖ- ÄLYN AVULLA

	TIEDOT	TAIDOT	ASENTEET
Varhaiskasvatus	Tutustutaan siihen, että kone voi tehdä ääniä tai kuvia, kun ihminen pyytää.	Ymmärtää generatiivisen tekoälyn vaikutukset oman alan tiedontuotantoon ja käytäntöihin.	Vahvistetaan oman tekemisen arvostusta: Minä piirsin tämän itse!
Esiopetus	Tutustutaan siihen, että kone voi tehdä kuvia, tarinoita tai musiikkia, kun ihminen antaa ohjeen.	Harjoitellaan kuvailemaan, millaisen kuvan tai tarinan koneelta toivoo. Toimitaan yhdessä ja mietitään, mitä koneelta pyydetään.	Vahvistetaan oman työn arvostusta: minun piirustukseni on arvokas, vaikka kone tekisi hienomman.
V. 1-2 (alkuopetus)	Tietää, että kone voi tuottaa kuvia, ääniä ja tekstiä. Ymmärtää, ettei koneen tekemä kuva ole "totta". Osaa kertoa, miksi koneen kuva ei ole valokuva.	Kuvaa sanallisesti millaisen kuvan tai tarinan haluaisi. Tunnistaa, onko kuva piirretty vai koneen tekemä. Tekee parin kanssa yhteisen tehtävän.	Arvostaa omaa kädenjälkeä: "Minun piirustukseni on arvokas." Ymmärtää, että oma tekeminen opettaa enemmän kuin koneen tuotos.
VI. 3-6 (alakoulu)	Tietää, miten tekoäly luo sisältöä ja eron ihmisen luovuuteen. Tietää, ettei tuotettua sisältöä saa esittää omanaan. Tietää, että koneella voidaan tehdä aidolta näyttäviä valekuvia ja -videoita (syväväärennöksiä).	Käyttää tekoälyä ohjattuna ideointiin ja luonnosteluun. Analysoi materiaalia kriittisesti. Tunnistaa muokatun sisällön ja ilmeiset koneella tehdyt valekuvat ja -videot. Työskentelee ryhmässä.	Arvostaa omaa luovuuttaan tekoälyn rinnalla. Ymmärtää, miksi tekijyydestä pitää olla rehellinen.
VI. 7-9 (yläkoulu)	Ymmärtää generatiivisen tekoälyn mahdollisuudet ja rajoitukset. Tuntee tekijänoikeuskysymykset. Ymmärtää syväväärennösilmiön.	Käyttää tekoälyä itsenäisesti ideointiin ja palautteen saamiseen. Yhdistää tuotoksia omaan osaamiseen. Arvioi sisällön aitoutta. Toteuttaa ryhmäprojektin.	Näkee itsensä luovan prosessin omistajana. Suhtautuu innovatiivisesti mutta eettisesti.
Lukio (toinen aste)	Ymmärtää generatiivisen tekoälyn vaikutuksen tiedontuotantoon ja luoviin aloihin. Tuntee EU:n tekoälysäädöksen (AI Act) ja tekijänoikeuslainsäädännön.	Käyttää tekoälyä monivaiheisessa luovassa projektissa. Yhdistää eri tekoälytyökaluja. Johtaa ryhmäprojektia, jossa eettiset rajat on dokumentoitu.	Näkee itsensä luovana ammattilaisena, joka päättää tekoälyn roolista. Arvostaa alkuperäisyyttä ja rehellisyyttä.
Ammatillinen koulutus (toinen aste)	Ymmärtää, miten generatiivista tekoälyä hyödynnetään alan sisällöntuotannossa ja mitkä ovat sen rajoitukset.	Hyödyntää tekoälyä alan sisällön ideoinnissa ja luonnostelussa. Yhdistää tuotokset omaan ammattitaitoon.	Näkee itsensä ammatillisen työn omistajana. Arvostaa alkuperäisyyttä ja rehellisyyttä.
Korkea-aste (amk ja yliopisto)	Ymmärtää generatiivisen tekoälyn vaikutukset oman alan tiedontuotantoon ja käytäntöihin.	Käyttää tekoälyä monivaiheisessa luovassa tai tutkimuksellisessa projektissa ja yhdistää eri työkaluja.	Näkee itsensä työnsä omistajana. Arvostaa alkuperäisyyttä ja tieteellistä rehellisyyttä.

HALLITSE TEKOÄLYÄ

	TIEDOT	TAIDOT	ASENTEET
Varhaiskasvatus	Henkilöstö päättää laitteen käytöstä. Harjoitellaan, ettei koneelle kerrota omaa nimeä. Pidetään esillä, että leikki ja käsillä tekeminen ovat tärkeitä.	Harjoitellaan kertomaan, milloin tehdään itse ja milloin kone voi auttaa. Harjoitellaan tunnistamaan tilanteita, joihin tekoälyä ei tarvita.	Pidetään esillä, että leikki ja käsillä tekeminen ovat tärkeitä. Harjoitellaan kertomaan kotona, mitä kokeiltiin.
Esiopetus	Henkilöstö päättää laitteen käytöstä. Harjoitellaan, ettei koneelle kerrota henkilötietoja. Keskustellaan siitä, ettei kone ole kaveri ja että sama kone voi antaa eri vastauksia eri kerroilla.	Harjoitellaan kertomaan, missä asiassa kone voisi auttaa ja missä ei, ja perustelemaan lyhyesti. Harjoitellaan tunnistamaan tilanteita, joihin tekoälyä ei tarvita.	Pidetään esillä, että omat aistit, tunteet ja ajattelu ovat arvokkaita. Harjoitellaan kertomaan kotona, mitä esiopetuksessa opittiin koneista.
V. 1-2 (alkuopetus)	Tietää, että aikuiset päättävät koneen käytöstä. Tietää, ettei koneelle saa kertoa henkilötietoja (osaa nimetä: nimi, osoite, kuva). Tietää, ettei kone ole kaveri eikä ymmärrä tunteita. Tietää, ettei kaikilla ole samanlaisia laitteita.	Osoo kertoa, missä tehtävässä haluaisi apua koneelta ja missä ei. Tunnistaa tilanteita, joissa kone ei ole sopiva. Osoo kertoa kaverille, mitä kone teki.	Ymmärtää, että omat aistit, tunteet ja ajattelu ovat arvokkaita. Tietää, ettei koneella ole tunteita. Osoo kertoa kaverille tai perheenjäsenelle, miksi tekoälyllä on sääntöjä.
VI. 3-6 (alakoulu)	Ymmärtää tietoisien päätöksenteon merkityksen. Tietää vaikutukset yksityisyyteen, energiankulutukseen ja työelämään. Tietää, ettei chatbot ole ystävä. Ymmärtää yhdenvertaisuuskysymykset. Tietää, että tekoälyn kouluttaminen vaatii erittäin paljon energiaa ja käyttökin kuluttaa sähköä. Tietää, että algoritmit valitsevat ja järjestävät haku- ja videosuosituksia aiemman toiminnan perusteella (ennustava tekoäly).	Perustelee, milloin tekoäly on hyödyllistä ja milloin se heikentää oppimista. Osallistuu tekoälysääntöjen laatimiseen. Selittää omaa käyttöään muille.	Arvostaa omaa toimijuuttaan: "Minä päätän." Ymmärtää, miksi säännöt ovat yhteisen hyvän vuoksi. Osoo selittää, miksi kriittinen arviointi on tärkeää.
VI. 7-9 (yläkoulu)	Ymmärtää tukiäly-periaatteen ja eettiset periaatteet. Tuntee suosittelualgoritmien vaikutuksen. Ymmärtää ympäristöjalanjäljen. Ymmärtää, miksi kielimallien sujuva kieli vaikuttaa vakuuttavalta. Tunnistaa vahvistusharhan riskin. Osoo arvioida, milloin generatiivisen tekoälyn tuki on hyödyllistä ja milloin se ei korvaa ammattiapua. Tunnistaa seuralaissovellusten riskit.	Tekee tietoisia, perusteltuja päätöksiä. Sanoittaa käytön ("tehty tekoälyn avulla"). Asettuu vaikutuksen kohteen asemaan. Neuvottelee käytösääntöistä. Harjoittaa itsesäätelyä ja oman ajattelun tarkkailua.	Näkee itsensä hallinnoijana ja vastuullisena käyttäjänä. Ymmärtää ihmisen ohjauksen välttämättömyyden. Osallistuu keskusteluun perustellusti.
Lukio (toinen aste)	Ymmärtää tekoälyn vaikutuksen demokratiaan, työmarkkinoihin ja geopolittiseen valtatasapainoon. Ymmärtää seuralaissovellusten psykologiset vaikutusmekanismit ja mielen hyvinvoinnin riskit. Tuntee EU:n tekoälysäädöksen (AI Act). Ymmärtää globaalin digitaalisen kuilun.	Tekee kontekstiherkkiä päätöksiä. Dokumentoi kehoitteet systemaattisesti. Analysoi eettisiä dilemmoja eri sidosryhmien näkökulmista. Osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Soveltaa metakognitiivisia taitoja oman ajattelun ohjaamiseen.	Kantaa vastuuta valinnoistaan. Ymmärtää ihmisen mukanaolon periaatteen välttämättömyyden. Osallistuu aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun.
Ammatillinen koulutus (toinen aste)	Ymmärtää tukiäly-periaatteen, tietosuojan ja tekoälyn vaikutukset oman alan työhön ja ammattikäytäntöihin. Tunnistaa seuralaissovellusten riskit.	Tekee perusteltuja päätöksiä tekoälyn käytöstä työssä, merkitsee käytön läpinäkyvästi ja tukee työyhteisöä. Soveltaa metakognitiivista itsesäätelyä.	Kantaa vastuun työtuloksista. Osallistuu alan keskusteluun tekoälyn vastuullisesta käytöstä.
Korkea-aste (amk ja yliopisto)	Ymmärtää tukiäly-periaatteen ja tekoälyn yhteiskunnalliset, eettiset ja ammatilliset vaikutukset.	Tekee perusteltuja päätöksiä, dokumentoi käytön läpinäkyvästi ja ohjaa muita vastuullisessa käytössä. Soveltaa metakognitiivista itsesäätelyä.	Kantaa vastuun johtopäätöksistä ja osallistuu alan keskusteluun tekoälyn vastuullisesta käytöstä.

MUOKKAA TEKOÄLYÄ

	TIEDOT	TAIDOT	ASENTEET
Varhaiskasvatus	Ihmetellään yhdessä, että kone tekee vain sen, mitä ihminen on sille opettanut, eikä keksi itse.	Lajitellaan ja luokitellaan esineitä yhdessä muodon, värin tai koon mukaan.	Ihmetellään yhdessä luontevasti: Miten se kone tietää?
Esiopetus	Ihmetellään yhdessä, että kone oppii esimerkeistä: jos sille näyttää vain koiria, se ei tunne kissoja.	Lajitellaan ja luokitellaan asioita ryhmiin ja keksitään sääntöjä (kaikki hedelmät yhteen). Pohditaan, että konekin lajittelee samalla tavalla.	Pohditaan yhdessä, miten koneen ajattelu eroaa ihmisen ajattelusta.
V. 1-2 (alkuopetus)	Tietää, että kone oppii esimerkeistä. Ymmärtää, että enemmän ja monipuolisempia esimerkkejä auttaa konetta oppimaan. Ymmärtää, ettei kone tiedä kaikkea.	Lajittelee asioita ryhmiin ja keksii sääntöjä. Vertaa omaa lajitteluaan koneen lajitteluun.	Kiinnostuu siitä, miten kone "ajattelee" toisin kuin ihminen. Osaa nimetä jonkin eron koneen ja ihmisen välillä.
VI. 3-6 (alakoulu)	Ymmärtää sääntöpohjaisen ja koneoppivan järjestelmän eron. Tietää, mikä on opetusdata ja miksi laatu ratkaisee.	Opettaa koneoppimismallia (esim. opetettava kone). Arvioi, miksi kone erehtyy.	Ymmärtää, miksi taustalla olevien valintojen tunteminen on tärkeää. Arvostaa arviointia.
VI. 7-9 (yläkoulu)	Ymmärtää opetusdatan merkityksen: edustavuus, vinoumat, datan valikointi ja siivous. Ymmärtää edustavuuden vaikutuksen eri ihmisryhmiin.	Suunnittelee, millaista dataa tarvittaisiin järjestelmän kouluttamiseen. Vertailee järjestelmien vahvuuksia ja heikkouksia.	Näkee itsensä arvioijana ja mahdollisena muokkaajana. Ymmärtää, miksi järjestelmien suunnitteluun vaikuttaminen on kansalaistaito.
Lukio (toinen aste)	Ymmärtää koneoppimisen prosessin: datan keruu, koulutus, validointi, käyttöönotto. Tuntee syväoppimisen perusajatuksen. Ymmärtää algoritmisen syrjinnän.	Arvioi tekoälyjärjestelmien soveltuvuutta. Osaa kuvata, millainen ratkaisu tarvittaisiin tiettyyn ongelmaan. Analysoi datan laadun merkitystä.	Näkee itsensä aktiivisena toimijana tekoälyjärjestelmien arvioinnissa ja kehittämisessä. Ymmärtää suunnittelun eettisen vastuun.
Ammatillinen koulutus (toinen aste)	Ymmärtää, että tekoäly oppii datasta ja että datan laatu ja vinoumat vaikuttavat lopputulokseen.	Arvioi, soveltuuko tekoälyratkaisu työtehtävään, ja arvioi lähdedatan luotettavuuden. Mukauttaa käyttöä.	Tiedostaa, että datan valinnat vaikuttavat ammatillisiin lopputuloksiin.
Korkea-aste (amk ja yliopisto)	Ymmärtää koneoppimisen ja datan elinkaaren periaatteet ja niiden merkityksen tulosten luotettavuudelle.	Arvioi ja soveltaa tekoälyratkaisujen soveltuvuutta sekä arvioi kriittisesti lähdedatan luotettavuuden ja toistettavuuden.	Tiedostaa datan ja menetelmien valintojen vaikutuksen tulosten luotettavuuteen.

VARHAISKASVATUS (1–5 v.)

Teknologia tutuksi aistien, leikin ja ihmettelyn kautta

Osaamiskuvaukset:
MITÄ tekoäly on?

Tiedot	VA.1.1 Tutustutaan yhdessä laitteisiin, jotka voivat puhua, soittaa musiikkia ja näyttää kuvia.	KÄYTÄ	
Taidot	VA.1.2 Tutustutaan siihen, että kone voi tehdä ääniä tai kuvia, kun ihminen pyytää.	LUO	
Taidot	VA.1.3 Ihmetellään yhdessä, että kone tekee vain sen, mitä ihminen on sille opettanut.	MUOKKAA	
Taidot	VA.1.4 Henkilöstö päättää, milloin laitetta käytetään ja milloin ei.	HALLITSE	
Asenteet	VA.1.5 Henkilöstö vahvistaa lasten uteliaisuutta yhdessä ihmetellen: Miten se puhuu? Mistä se tietää?	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	VA.2.1 Laitetta käytetään aina yhdessä henkilöstön kanssa.	KÄYTÄ	
Taidot	VA.2.2 Harjoitellaan pyytämään henkilöstöä näyttämään, mitä laite osaa (esim. Näytä, mitä se piirtää!).	KÄYTÄ	
Taidot	VA.2.3 Harjoitellaan kertomaan sanallisesti tai näyttämään kädellä, mitä koneelta toivotaan (henkilöstö toteuttaa).	LUO	
Taidot	VA.2.4 Lajitellaan ja luokitellaan esineitä yhdessä muodon, värin tai koon mukaan (kaikki pyöreät tänne).	MUOKKAA	
Taidot	VA.2.5 Harjoitellaan kertomaan, milloin tehdään itse ja milloin kone voi auttaa.	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	VA.2.6 Toimitaan yhdessä, kun henkilöstö näyttää koneen toimintaa, ja keskustellaan havainnoista.	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:

MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	VA.3.1 Huomataan yhdessä, ettei kone aina tee oikein: se voi piirtää hassusti tai sanoa väärin.	KÄYTÄ	
Tiedot	VA.3.2 Ihmetellään, ettei koneen tekemä kuva ole valokuva eikä totta.	LUO	
Tiedot	VA.3.3 Harjoitellaan, ettei koneelle kerrota omaa nimeä eikä sitä, missä asuu.	HALLITSE	

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	VA.4.1 Vahvistetaan oman tekemisen arvostusta: Minä piirsin tämän itse! Harjoitellaan kertomaan, minkä tein itse ja missä kone auttoi.	LUO	✦✦
Asenteet	VA.4.2 Pidetään esillä, että leikki, liikkuminen ja käsillä tekeminen ovat tärkeitä. Harjoitellaan tunnistamaan tilanteita, joihin tekoälyä ei tarvita.	HALLITSE	♯♯
Asenteet (yhteistyö)	VA.4.3 Harjoitellaan kertomaan kotona, mitä päiväkodissa kokeiltiin koneen kanssa.	HALLITSE	♯♯
Asenteet	VA.4.4 Harjoitellaan kertomaan aikuiselle, jos koneen kanssa tuli ongelma.	HALLITSE	♯♯

ESIOPETUS (6 v.)

Ihmettelystä havainnointiin ja ensimmäisiin pohdintoihin

Osaamiskuvaukset:
MITÄ tekoäly on?

Faktaaari: Tekoälystä tukäilyksi -osaamiskuvaukset 2.0. 2026

Tiedot	EO.1.1 Tutustutaan laitteisiin, jotka tunnistavat puhetta, kuvia ja ääniä. Pidetään esillä, että ne ovat koneita, eivät eläviä.	KÄYTÄ	
Tiedot	EO.1.2 Tutustutaan siihen, että kone voi tehdä kuvia, tarinoita tai musiikkia, kun ihminen antaa ohjeen.	LUO	
Tiedot	EO.1.3 Ihmetellään yhdessä, että kone oppii esimerkeistä: jos sille näyttää vain koiria, se ei tunne kissoja.	MUOKKAA	
Tiedot	EO.1.4 Henkilöstö päättää laitteen käytöstä. Pidetään esillä, ettei kaikkea tarvitse tehdä koneella.	HALLITSE	
Tiedot	EO.1.5 Keskustellaan siitä, ettei kone ole kaveri, vaikka se puhuu ystävällisesti.	HALLITSE	
Asenteet	EO.1.6 Henkilöstö herättelee uteliaisuutta ja tutkivaa otetta: Mitä kone osaa? Osaako se tehdä saman kuin minä?	KÄYTÄ	
Asenteet	EO.1.7 Pohditaan yhdessä, miten koneen ajattelu eroaa ihmisen ajattelusta.	MUOKKAA	

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	EO.2.1 Tutustutaan siihen, että koneelle annetaan ohjeita eli sanallisia pyyntöjä, ja se vastaa niihin.	KÄYTÄ	
Taidot	EO.2.2 Harjoitellaan muotoilemaan yksinkertainen pyyntö koneelle henkilöstön tukemana (esim. Piirrä punainen talo).	KÄYTÄ	
Taidot	EO.2.3 Harjoitellaan kuvailemaan sanallisesti, millaisen kuvan, tarinan tai äänen koneelta toivoo (henkilöstö toteuttaa).	LUO	
Taidot	EO.2.4 Lajitellaan ja luokitellaan asioita ryhmiin ja keksitään sääntöjä (kaikki hedelmät yhteen). Pohditaan, että konekin lajittelee samalla tavalla.	MUOKKAA	
Taidot	EO.2.5 Harjoitellaan kertomaan, missä asiassa kone voisi auttaa ja missä ei, ja perustelemaan lyhyesti.	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	EO.2.6 Toimitaan yhdessä ja mietitään, mitä koneelta pyydetään, sekä pohditaan tulosta.	LUO	

Osaamiskuvaukset:

MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	EO.3.1 Huomataan yhdessä, ettei kone aina tee oikein: se voi kertoa väärin tai piirtää jotain outoa.	KÄYTÄ	
Tiedot	EO.3.2 Pohditaan, ettei koneen tekemä kuva ole valokuva eikä totta, vaan koneen keksimää.	LUO	
Tiedot	EO.3.3 Pohditaan, ettei kone tiedä kaikkea, vain sen, mitä sille on näytetty.	MUOKKAA	
Tiedot	EO.3.4 Harjoitellaan, ettei koneelle kerrota omaa nimeä, osoitetta eikä perheen tietoja.	HALLITSE	
Tiedot	EO.3.5 Huomataan, että sama kone voi antaa eri vastauksia eri kerroilla.	HALLITSE	
Taidot	EO.3.6 Harjoitellaan henkilöstön tukemana tunnistamaan, onko kuva ihmisen piirtämä vai koneen tekemä.	LUO	
Taidot	EO.3.7 Harjoitellaan henkilöstön ohjaamana tunnistamaan tilanteita, joihin tekoälyä ei tarvita.	HALLITSE	

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	EO.4.1 Pohditaan, ettei koneen sanomaa tarvitse aina uskoa, ja voi kysyä henkilöstöltä.	KÄYTÄ	
Asenteet	EO.4.2 Vahvistetaan oman työn arvostusta: minun piirustukseni on arvokas, vaikka kone tekisi hienomman. Harjoitellaan kertomaan, minkä tein itse ja missä kone auttoi.	LUO	
Asenteet	EO.4.3 Pidetään esillä, että omat aistit, tunteet ja ajattelu ovat arvokkaita.	HALLITSE	
Asenteet (yhteistyö)	EO.4.4 Harjoitellaan kertomaan kotona, mitä esiopetuksessa opittiin koneista ja tekoälystä.	HALLITSE	
Asenteet	EO.4.5 Harjoitellaan kertomaan henkilöstölle, jos koneen kanssa kävi vahinko, ja korjaamaan asia yhdessä.	HALLITSE	

VUOSILUOKAT 1–2 (ALKUOPETUS)

Tekoäly tutuksi leikin ja ihmettelyn kautta

Osaamiskuvaukset:
MITÄ tekoäly on?

Tiedot	12.1.1 Tietää, että kone voi tunnistaa kuvia ja ääniä. Ymmärtää, että tekoäly on ohjelma, ei olento.	KÄYTÄ	
Tiedot	12.1.2 Tietää, että kone voi tuottaa kuvia, ääniä ja tekstiä.	LUO	
Tiedot	12.1.3 Tietää, että kone oppii esimerkeistä. Ymmärtää, että enemmän ja monipuolisempia esimerkkejä auttaa konetta oppimaan paremmin.	MUOKKAA	
Tiedot	12.1.4 Tietää, että opettaja päättää, milloin konetta käytetään.	HALLITSE	
Tiedot	12.1.5 Tietää, ettei kaikilla lapsilla ole kotona samanlaisia laitteita.	HALLITSE	
Tiedot	12.1.6 Tietää, että kone ei ole kaveri eikä ymmärrä tunteita, vaikka se puhuu kauniisti.	HALLITSE	
Asenteet	12.1.7 Suhtautuu uteliaasti: "Mitä kone osaa?" Ymmärtää, että kone ei tiedä kaikkea.	KÄYTÄ	
Asenteet	12.1.8 Kiinnostuu siitä, miten kone "ajattelee" toisin kuin ihminen. Osaa nimetä jonkin eron koneen ja ihmisen välillä.	MUOKKAA	

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	12.2.1 Tietää, että koneelle puhutaan toisin kuin ihmiselle.	KÄYTÄ	
Tiedot	12.2.2 Tietää, että kone puhuu monia kieliä, mutta ei yhtä hyvin kaikkia.	KÄYTÄ	
Taidot	12.2.3 Osaa kertoa selkeästi, mitä haluaa (esim. piirtämistehtävässä), vaikka ei käytä tekoälyä itse.	KÄYTÄ	
Taidot	12.2.4 Kuvaa sanallisesti, millaisen kuvan tai tarinan haluaisi (opettaja toteuttaa).	LUO	
Taidot	12.2.5 Lajittelee asioita ryhmiin ja keksii sääntöjä. Vertaa omaa lajitteluaan siihen, miten kone lajittelee (esim. "minä lajittelin eri tavalla kuin kone").	MUOKKAA	
Taidot	12.2.6 Osaa kertoa, missä tehtävässä haluaisi apua koneelta ja missä ei.	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	12.2.7 Tekee parin kanssa yhteisen tehtävän, jossa kone auttaa (esim. "kerrotaan koneelle yhdessä, millainen tarina halutaan").	LUO	
Taidot (yhteistyö)	12.2.8 Osaa kertoa kaverille, mitä kone teki ja oliko se hyvä vai huono juttu.	HALLITSE	

Osaamiskuvaukset:

MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	12.3.1 Tietää, että kone voi erehtyä.	KÄYTÄ	
Tiedot	12.3.2 Ymmärtää, ettei koneen tekemä kuva ole "totta". Osaa kertoa, miksi koneen tekemä kuva ei ole sama kuin valokuva.	LUO	
Tiedot	12.3.3 Ymmärtää, ettei kone tiedä kaikkea. Osaa kertoa esimerkin asiasta, jota kone ei tiedä.	MUOKKAA	
Tiedot	12.3.4 Tietää, ettei koneelle saa kertoa henkilötietoja. Osaa nimetä, mitä tietoja ei saa kertoa (nimi, osoite, kuva).	HALLITSE	
Tiedot	12.3.5 Tietää, että eri tekoälyt osaavat eri asioita – yksi piirtää, toinen kirjoittaa.	HALLITSE	
Taidot	12.3.6 Tunnistaa, onko jokin asia "koneen tekemä" vai "ihmisen tekemä" opettajan ohjauksessa.	KÄYTÄ	
Taidot	12.3.7 Tunnistaa opettajan ohjaamana tilanteita, joissa kone erehtyy.	KÄYTÄ	
Taidot	12.3.8 Tunnistaa opettajan ohjauksessa, onko kuva piirretty vai koneen tekemä.	LUO	
Taidot	12.3.9 Tunnistaa opettajan ohjaamana tilanteita, joissa kone ei ole sopiva auttaja.	HALLITSE	

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	12.4.1 Ymmärtää, ettei koneen sanomaa tarvitse aina uskoa. Osaa kysyä: "Mistä tiedän, onko tämä totta?"	KÄYTÄ	
Asenteet	12.4.2 Arvostaa omaa kädenjälkeä: "Minun piirustukseni on arvokas." Ymmärtää, että oma tekeminen opettaa enemmän kuin koneen tuotos.	LUO	
Asenteet	12.4.3 Ymmärtää, että omat aistit, tunteet ja ajattelu ovat arvokkaita. Tietää, ettei koneella ole tunteita.	HALLITSE	
Asenteet (yhteistyö)	12.4.4 Osaa kertoa kaverille tai perheenjäsenelle, miksi tekoälyllä on sääntöjä ja miksi niitä noudatetaan.	HALLITSE	
Asenteet	12.4.5 Osaa kertoa aikuiselle, jos koneen kanssa meni jokin pieleen, ja tietää, että virheen voi korjata.	HALLITSE	

VUOSILUOKAT 3–6 (ALAKOULU)

Ymmärrystä, kokeilua ja kriittisyyden heräämistä

Osaamiskuvaukset:

MITÄ tekoäly on?

Tiedot	36.1.1 Ymmärtää, että tekoälyjärjestelmät oppivat esimerkeistä ja noudattavat sääntöjä. Tietää, missä arjessa tekoäly on läsnä.	KÄYTÄ	
Tiedot	36.1.2 Tietää, miten tekoäly voi luoda sisältöä (teksti, kuva, musiikki) ja miten se eroaa ihmisen luovuudesta.	LUO	
Tiedot	36.1.3 Vertailee sääntöpohjaista ja koneoppivaa järjestelmää. Tietää, mikä on opetusdata ja miksi sen laatu ratkaisee.	MUOKKAA	
Tiedot	36.1.4 Ymmärtää, että tekoälyn käytöstä pitää päättää tietoisesti. Tietää, milloin oma ajattelu on tärkeämpää. Harjoittaa oman ajattelun tarkkailua.	HALLITSE	
Tiedot	36.1.5 Tietää, että chatbot ei ole ystävä eikä ymmärrä tunteita. Tunnistaa, milloin haluaa jutella koneelle tylsyyden vuoksi.	HALLITSE	
Asenteet	36.1.6 Suhtautuu tekoälyyn varovaisesti mutta uteliaasti. Kyseenalaistaa tekoälyn vastauksia luontevasti.	KÄYTÄ	
Asenteet	36.1.7 Ymmärtää, miksi tekoälyn taustalla olevien valintojen tunteminen on tärkeää.	MUOKKAA	

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	36.2.1 Selittää omin sanoin, mikä on kehoite (promptti) ja miten se vaikuttaa tekoälyn vastaukseen. Ymmärtää, ettei tekoälylle saa syöttää henkilötietoja.	KÄYTÄ	
Tiedot	36.2.2 Huomaa, että tekoäly saattaa vastata eri tavalla suomeksi ja englanniksi.	KÄYTÄ	
Taidot	36.2.3 Osaa muotoilla yksinkertaisen kehotteen opettajan ohjauksessa. Käyttää tekoälyä sallituissa palveluissa turvallisesti.	KÄYTÄ	
Taidot	36.2.4 Käyttää tekoälyä opettajan ohjaamana ideointiin ja luonnosteluun. Analysoi tuotettua materiaalia kriittisesti.	LUO	
Taidot	36.2.5 Opettaa koneoppimismallia (esim. opetettava kone). Arvioi, miksi kone erehtyy.	MUOKKAA	
Taidot	36.2.6 Perustelee, milloin tekoälyn käyttö on hyödyllistä ja milloin se heikentää oppimista.	HALLITSE	
Taidot	36.2.7 Osallistuu luokan tekoälysääntöjen laatimiseen. Selittää omaa tekoälynkäyttöään muille.	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	36.2.8 Työskentelee ryhmässä, jossa eri oppijat antavat tekoälylle eri tehtäviä ja ryhmä arvioi ja yhdistää tulokset.	LUO	
Taidot (yhteistyö)	36.2.9 Keskustelee ryhmässä tekoälyn tuotoksista ja selittää omia arvioitaan toisille.	KÄYTÄ	
Taidot	36.2.10 Käyttää tekoälyä opettajan ohjauksessa yksinkertaisen tiedon etsimiseen ja tiivistämiseen. Vertaa tulosta luotettavaan lähteeseen.	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:
MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	36.3.1 Tietää, että tekoäly voi tuottaa virheellistä tai vanhentunutta tietoa.	KÄYTÄ	
Tiedot	36.3.2 Tietää, ettei tekoälyllä tuotettua sisältöä saa esittää omanaan. Ymmärtää tekijyyden käsitteen. Ymmärtää, miksi kuvan muokkaaminen ilman lupaa on väärin.	LUO	
Tiedot	36.3.3 Tietää, että opetusdatan yksipuolisuus aiheuttaa vinoumia.	MUOKKAA	
Tiedot	36.3.4 Tietää, että tekoälyllä on vaikutuksia yksityisyyteen, energiankulutukseen ja työelämään.	HALLITSE	
Tiedot	36.3.5 Tietää, että tekoälyn kouluttaminen vaatii erittäin paljon energiaa. Ymmärtää, että myös käyttäminen kuluttaa sähköä, mutta huomattavasti vähemmän kuin kouluttaminen.	HALLITSE	
Tiedot	36.3.6 Ymmärtää, ettei kaikilla ole samanlaista pääsyä tekoälytyökaluihin.	HALLITSE	
Taidot	36.3.7 Arvioi tekoälyn tuottamaa sisältöä vertaamalla oppikirjaan. Tunnistaa epäuskottavan vastauksen.	KÄYTÄ	
Taidot	36.3.8 Löytää virheitä tekoälyn tuottamasta sisällöstä (virhejahti).	KÄYTÄ	
Taidot	36.3.9 Tunnistaa yksinkertaisia esimerkkejä tekoälyllä tuotetusta tai muokatusta sisällöstä, mukaan lukien ilmeiset valekuvat ja -videot (syväväärennökset), ja pyytää aikuiselta vahvistusta yllättävälle sisällölle.	LUO	
Tiedot	36.3.10 Tietää, että algoritmit valitsevat ja järjestävät haku- ja videosuosituksia muun muassa aiemman toiminnan perusteella, ja osaa kertoa esimerkin siitä, miten tämä vaikuttaa nähtyyn sisältöön. Tämä on ennustavaa tekoälyä.	HALLITSE	

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	36.4.1 Ymmärtää, miksi kriittinen arviointi on tärkeää: "Jos en tarkista, en opi."	KÄYTÄ	
Asenteet	36.4.2 Arvostaa omaa luovuuttaan tekoälyn tuotosten rinnalla. Ymmärtää, miksi tekijyydestä pitää olla rehellinen.	LUO	
Asenteet	36.4.3 Arvostaa omaa toimijuuttaan: "Minä päätän, milloin käytän tekoälyä."	HALLITSE	
Asenteet (yhteistyö)	36.4.4 Osaa selittää ikätovereille tai perheenjäsenille, miksi tekoälyn kriittinen arviointi on tärkeää.	HALLITSE	
Asenteet	36.4.5 Ymmärtää, ettei tekoälyn antamaa lukua pidä uskoa tarkistamatta.	KÄYTÄ	
Asenteet	36.4.6 Osaa toimia rakentavasti, kun tekoälyn käyttö meni pieleen: tunnistaa, korjaa ja kertoo luotettavalle aikuiselle.	HALLITSE	

VUOSILUOKAT 7–9 (YLÄKOULU)

Kriittistä toimijuutta ja vastuullista osaamista

Osaamiskuvaukset:
MITÄ tekoäly on?

Tiedot	79.1.1 Ymmärtää kielimallien toimintaperiaatteen: todennäköisyyksiin perustuva, laajaa kontekstia hyödyntävä tekstin tuottaminen. Tuntee hallusinaation käsitteen. Erottaa generatiivisen ja ennustavan tekoälyn.	KÄYTÄ	
Tiedot	79.1.2 Ymmärtää generatiivisen tekoälyn mahdollisuudet ja rajoitukset sisällöntuotannossa. Tuntee tekijänoikeuskysymykset.	LUO	
Tiedot	79.1.3 Ymmärtää opetusdatan merkityksen: edustavuus, vinoumat, datan valikointi ja siivous.	MUOKKAA	
Tiedot	79.1.4 Ymmärtää tukiäly-periaatteen: tekoäly tukee ihmisen ajattelua, ei korvaa sitä. Tuntee eettiset periaatteet.	HALLITSE	
Tiedot	79.1.5 Ymmärtää, miksi kielimallien sujuva kieli vaikuttaa vakuuttavalta. Tunnistaa vahvistusharhan riskin omassa tekoälynkäytössään. Tietää yksityisyysriskin.	HALLITSE	
Asenteet	79.1.6 Suhtautuu kriittisesti mutta rakentavasti tekoälyn tuotoksiin. Välttää tekoälyn inhimillistämistä.	KÄYTÄ	
Asenteet	79.1.7 Näkee itsensä tekoälyn arvioijana ja mahdollisena muokkaajana, ei vain käyttäjänä.	MUOKKAA	
Tiedot	79.1.8 Ymmärtää, että tekoäly voi auttaa datan haussa, jäsentämisessä, yhteenvedossa ja visualisoinnissa, mutta voi tuottaa myös virheellisiä lukuja.	KÄYTÄ	
Tiedot	79.1.9 Tietää, että tekoäly voi myös toimia eikä vain vastata: se voi tehdä asioita puolesta, ja ihmisen tulee hyväksyä sen toimet.	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	79.2.1 Ymmärtää kehotteen muotoilun, kontekstin ja rajoitteiden vaikutuksen. Tuntee ikäraajat ja tietosuojan.	KÄYTÄ	
Tiedot	79.2.2 Ymmärtää kielimallien suomenkieliset laatuhaasteet. Osaa valita strategisesti kielen tehtävän mukaan.	KÄYTÄ	
Taidot	79.2.3 Muotoilee kehoitteita itsenäisesti ja tarkentaa iteratiivisesti. Käyttää tekoälyä tukiälynä. Raportoi tekoälynkäytön läpinäkyvästi.	KÄYTÄ	
Taidot	79.2.4 Käyttää tekoälyä itsenäisesti ideointiin, palautteen saamiseen ja näkökulmien tutkimiseen. Yhdistää tuotoksia omaan osaamiseen.	LUO	
Taidot	79.2.5 Suunnittelee, millaista dataa tarvittaisiin järjestelmän kouluttamiseen. Vertailee järjestelmien vahvuuksia ja heikkouksia.	MUOKKAA	
Taidot	79.2.6 Tekee tietoisia päätöksiä tekoälyn käytöstä ja perustelee ne. Ohjaa tekoälyä iteratiivisesti. Harjoittaa itsesäätelyä ja oman ajattelun tarkkailua.	HALLITSE	
Taidot	79.2.7 Asettuu tekoälyn vaikutuksen kohteen asemaan (empatia). Sanoittaa käytön suullisesti ja kirjallisesti ("Tehty tekoälyn avulla").	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	79.2.8 Suunnittelee ja toteuttaa ryhmäprojektin, jossa tekoälyn rooli on sovittu yhdessä ja dokumentoitu.	LUO	
Taidot (yhteistyö)	79.2.9 Käy rakentavaa keskustelua tekoälyn käytöstä ja vaikutuksista. Neuvottelee käytösäännöistä.	HALLITSE	
Taidot	79.2.10 Käyttää tekoälyä datan jäsentämiseen ja yhteenvetoon. Pyytää tekoälyä esittämään datan kuviona ja arvioi, vastaako kuvio dataa.	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:

MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	79.3.1 Ymmärtää hallusinaatioiden syntymekanismien. Tietää vinoumien ja epätarkkuuksien riskin. Erottaa disinformaation (tahallinen) ja misinformaation (tahaton).	KÄYTÄ	
Tiedot	79.3.2 Tuntee immateriaalioikeuksien peruskysymykset. Ymmärtää syvävääreännösilmiön.	LUO	
Tiedot	79.3.3 Ymmärtää, miten opetusdatan edustavuus vaikuttaa eri ihmisryhmiin.	MUOKKAA	
Tiedot	79.3.4 Erittelee suosittelualgoritmien vaikutusta tiedonkulkuun. Tuntee yhteiskunnalliset vaikutukset.	HALLITSE	
Tiedot	79.3.5 Ymmärtää tekoälyn ympäristöjalanjäljen perusteet.	HALLITSE	
Tiedot	79.3.6 Ymmärtää, että pääsy tekoälytyökaluihin jakautuu epätasaisesti yhteiskunnassa.	HALLITSE	
Tiedot	79.3.7 Osaa arvioida, milloin generatiivisen tekoälyn tuki on hyödyllistä ja milloin se ei korvaa ammattiapua. Tunnistaa seuralaissovellusten riskit: tekoäly ei ole ystävällinen eikä korvaa ihmissuhteita. Osaa asettaa rajoja ja kertoo huolista luotettavalle aikuiselle.	HALLITSE	
Taidot	79.3.8 Tarkistaa luotettavuuden useista lähteistä. Arvioi, pitäisikö tulos hyväksyä, muokata vai hylätä.	KÄYTÄ	
Taidot	79.3.9 Arvioi tuotoksia systemaattisesti: tunnistaa virheet, puutteet ja vinoumat.	KÄYTÄ	
Taidot	79.3.10 Arvioi itsenäisesti sisällön aitoutta. Osaa perustella tekoälyn tuottaman sisällön leviämisen riskin.	LUO	
Taidot	79.3.11 Tunnistaa harhaanjohtavan tilastoesityksen.	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	79.4.1 Perustelee lähdekriittisyyden merkityksen tekoälyaikana. Arvostaa omaa asiantuntemustaan.	KÄYTÄ	
Asenteet	79.4.2 Näkee itsensä luovan prosessin omistajana. Suhtautuu innovatiivisesti mutta eettisesti.	LUO	
Asenteet	79.4.3 Näkee itsensä hallinnoijana ja vastuullisena käyttäjänä. Kantaa vastuuta valinnoistaan.	HALLITSE	
Asenteet (yhteistyö)	79.4.4 Osaa muotoilla ja ilmaista oman näkemyksensä tekoälyn yhteiskunnallisista vaikutuksista. Osaa osallistua keskusteluun perustellusti.	HALLITSE	
Asenteet	79.4.5 Tarkistaa tekoälyn tuottamat luvut ja kuviot ennen niiden käyttöä.	KÄYTÄ	
Asenteet	79.4.6 Osaa toipua tekoälyn käytön virhetilanteesta: tunnistaa, korjaa, kertoo ja säätää toimintaansa.	HALLITSE	

LUKIO (TOINEN ASTE)

Syvällistä ymmärrystä, itsenäistä toimijuutta ja yhteiskunnallista vastuuta. Kansalaisten tekoälyosaaminen: perustaso.

Osaamiskuvaukset:
MITÄ tekoäly on?

Faktaaari: Tekoälystä tukälyksi -osaamiskuvaukset 2.0. 2026

Tiedot	LU.1.1 Ymmärtää eri tekoälymallien (kielimallit, kuvamallit, monimuotoiset mallit: teksti, kuva, ääni) toimintalogiikan ja rajoitukset. Tuntee pääpiirteittäin, miten kielimalli rakentuu. Erottaa ennustavan ja generatiivisen tekoälyn ja tunnistaa antropomorfismin.	KÄYTÄ	
Tiedot	LU.1.2 Ymmärtää generatiivisen tekoälyn vaikutuksen tiedontuotannon ja luovien alojen rakenteisiin. Tuntee EU:n tekoälysäätelyä (AI Act).	LUO	
Tiedot	LU.1.3 Ymmärtää koneoppimisen prosessin: datan keruu, mallin koulutus, validointi ja käyttöönotto. Tuntee syväoppimisen perusajatuksen.	MUOKKAA	
Tiedot	LU.1.4 Ymmärtää tekoälyn vaikutuksen demokratiaan, työmarkkinoihin ja geopoliittiseen valtatasapainoon. Tuntee tukiäly-periaatteen syvällisesti.	HALLITSE	
Tiedot	LU.1.5 Ymmärtää tekoälyn psykologiset vaikutusmekanismit: vahvistusharha, yksipuolinen tunneside koneeseen, suostutteluun rakennetut piirteet. Ymmärtää seuralaissovellusten ja mielen hyvinvoinnin riskit.	HALLITSE	
Asenteet	LU.1.6 Suhtautuu tekoälyn kehitykseen analyttisesti ja tiedostaa oman vastuunsa asiantuntevana käyttäjänä.	KÄYTÄ	
Asenteet	LU.1.7 Näkee itsensä aktiivisena toimijana tekoälyn yhteiskunnallisessa keskustelussa, ei pelkkänä kuluttajana.	HALLITSE	
Tiedot	LU.1.8 Ymmärtää, miten tekoälyä voidaan käyttää datan hakuun, käsittelyyn, analyysiin ja visualisointiin, ja mitkä ovat menetelmän rajoitukset.	KÄYTÄ	
Tiedot	LU.1.9 Ymmärtää eron vastaavan ja toimivan (agenttisen) tekoälyn välillä sekä ihmisen hyväksynnän (ihmisen mukanaolo) roolin.	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	LU.2.1 Tuntee eri tekoälytyökalujen soveltuvuuden eri tehtäviin. Ymmärtää, miten tekoälytyökaluja voidaan yhdistää toisiin ohjelmiin. Tuntee tietosuojalainsäädännön perusteet.	KÄYTÄ	
Tiedot	LU.2.2 Ymmärtää kehotemuotoilun perusteet: esimerkkien antaminen kehotteessa, kontekstin hallinta ja tekoälyn roolin ohjeistaminen.	KÄYTÄ	
Taidot	LU.2.3 Käyttää tekoälyä strategisesti ja valikoivasti osana omaa työnkulkua. Soveltaa tukiäly-periaatetta: pyytää tekoälyltä vaihtoehtoisia näkökulmia ja kritiikkiä, ei valmiita vastauksia.	KÄYTÄ	
Taidot	LU.2.4 Käyttää tekoälyä monivaiheisessa luovassa projektissa: ideointi, luonnostelu, iterointi, viimeistely. Yhdistää eri tekoälytyökaluja (teksti + kuva + data).	LUO	
Taidot	LU.2.5 Arvioi tekoälyjärjestelmien soveltuvuutta tiettyyn tarkoitukseen. Osaa kuvata, millainen tekoälyratkaisu tarvittaisiin tiettyyn ongelmaan.	MUOKKAA	
Taidot	LU.2.6 Tekee perusteltuja, kontekstiherkkiä päätöksiä tekoälyn käytöstä. Tunnistaa tilanteet, joissa tekoäly heikentää oppimista tai ajattelua. Soveltaa metakognitiivisia taitoja oman ajattelun ja oppimisen ohjaamiseen.	HALLITSE	
Taidot	LU.2.7 Merkitsee tekoälyn käytön systemaattisesti ja läpinäkyvästi ("tehty tekoälyn avulla"). Osaa dokumentoida käytetyt kehotteet.	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	LU.2.8 Johtaa tai koordinoi ryhmäprojektia, jossa tekoälyn rooli, vastuut ja eettiset rajat on sovittu ja dokumentoitu yhdessä.	LUO	
Taidot (yhteistyö)	LU.2.9 Osallistuu rakentavaan keskusteluun tekoälyn yhteiskunnallisista vaikutuksista. Argumentoi perustellusti ja kuuntelee muiden näkökulmia.	HALLITSE	
Taidot	LU.2.10 Käyttää tekoälyä monivaiheisessa datatyössä: haku, siivous, analyysi ja visualisointi. Soveltaa tukiäly-periaatetta: ohjaa ja tarkistaa, ei delegoi päättelyä.	KÄYTÄ	
Taidot	LU.2.11 Suunnittelee agenttisen tekoälyn käyttöön hyväksyntäportit ja pysäytysehdot ja tunnistaa peruuttamattomat toimet.	HALLITSE	

Osaamiskuvaukset:

MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	LU.3.1 Ymmärtää hallusinaatioiden, vinoumien ja epätarkkuuksien syntymekanismit sekä luotettavuuden arvioinnin periaatteet. Erottaa disinformaation ja misinformaation ja tunnistaa niiden levityskeinot, kuten syvävääreännökset.	KÄYTÄ	
Tiedot	LU.3.2 Tuntee tekijänoikeus- ja immateriaalioikeuskysymykset sekä syvävääreännösilmion tekoälyn käytössä.	LUO	
Tiedot	LU.3.3 Ymmärtää opetusdatan laadun ja edustavuuden merkityksen sekä algoritmisen syrjinnän mekanismit.	MUOKKAA	
Tiedot	LU.3.4 Ymmärtää tekoälyn vaikutukset demokratiaan, työmarkkinoihin ja geopoliittiseen valtatasapainoon.	HALLITSE	
Tiedot	LU.3.5 Ymmärtää tekoälyn psykologiset vaikutusmekanismit, kuten vahvistusharhan ja suostutteluun rakennetut piirteet.	HALLITSE	
Tiedot	LU.3.6 Ymmärtää tekoälyn ympäristö- ja resurssivaikutukset sekä globaalin digitaalisen kuilun.	HALLITSE	
Taidot	LU.3.7 Tuntee EU:n tekoälysäädöksen (AI Act) pääperiaatteet ja niiden merkityksen tekoälyn käytölle.	KÄYTÄ	
Taidot	LU.3.8 Arvioi systemaattisesti tekoälyn tuotosten luotettavuutta useilla menetelmillä.	HALLITSE	
Taidot	LU.3.9 Tunnistaa tuotoksista virheet, puutteet ja vinoumat sekä harhaanjohtavat tilastoesitykset.	KÄYTÄ	
Taidot	LU.3.10 Arvioi kriittisesti sisällön aitouden ja tekoälyn tuottaman sisällön leviämisen riskin.	LUO	
Taidot	LU.3.11 Arvioi tekoälyratkaisun ja työkalujen soveltuvuuden tiettyyn tarkoitukseen.	KÄYTÄ	

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	LU.4.1 Perustelee lähdekriittisyyden ja läpinäkyvyyden merkityksen ja tiedostaa vastuunsa asiantuntevana käyttäjänä.	KÄYTÄ	
Asenteet	LU.4.2 Näkee itsensä luovan työn omistajana, joka päättää tekoälyn roolista. Arvostaa alkuperäisyyttä ja rehellisyyttä.	LUO	
Asenteet	LU.4.3 Kantaa vastuun valinnoistaan ja ymmärtää ihmisen mukanaolon periaatteen välttämättömyyden.	HALLITSE	
Asenteet (yhteistyö)	LU.4.4 Osallistuu aktiivisesti ja perustellusti yhteiskunnalliseen keskusteluun tekoälyn vaikutuksista.	HALLITSE	
Asenteet	LU.4.5 Tarkistaa ja perustelee tekoälyn tuottamat analyysit ja visualisoinnit ennen niiden käyttöä.	KÄYTÄ	
Asenteet	LU.4.6 Toimii hallitusti tekoälyn käytön häiriö- ja virhetilanteissa ja palauttaa toimintansa vastuulliselle pohjalle.	HALLITSE	

AMMATILLINEN KOULUTUS (TOINEN ASTE)

**Tekoöly osana ammattitaitoa ja työelämän vastuita.
Kansalaisten tekoölyosaaminen: perustaso.**

AMMATILLINEN KOULUTUS (TOINEN ASTE)

Tekoäly osana ammattitaitoa ja työelämän vastuita.
Kansalaisten tekoälyosaaminen: perustaso.

Ymmärtäminen
& tietopohja

Osaamiskuvaukset: MITÄ tekoäly on?

Tiedot	AM.1.1 Ymmärtää, miten tekoälyä käytetään oman alan työtehtävissä ja -välineissä. Tunnistaa alalla yleiset tekoälysovellukset. Erottaa ennustavan ja generatiivisen tekoälyn alan sovelluksissa.	KÄYTÄ	
Tiedot	AM.1.2 Ymmärtää, miten generatiivista tekoälyä hyödynnetään alan sisällöntuotannossa, ja mitkä ovat sen rajoitukset.	LUO	
Tiedot	AM.1.3 Ymmärtää, että tekoälyjärjestelmä oppii datasta ja että datan laatu vaikuttaa lopputulokseen ammatillisissa sovelluksissa.	MUOKKAA	
Tiedot	AM.1.4 Ymmärtää tukiäly-periaatteen ja tekoälyn vaikutuksen oman alan työhön ja ammattirooleihin.	HALLITSE	
Asenteet	AM.1.5 Suhtautuu tekoällyyn ammatillisena työvälineenä ja tiedostaa vastuunsa sen käyttäjänä. Välttää tekoälyn inhimillistämistä.	KÄYTÄ	
Asenteet	AM.1.6 Näkee itsensä aktiivisena toimijana alan tekoälykäytäntöjen kehittämisessä.	HALLITSE	
Tiedot	AM.1.7 Ymmärtää, miten tekoälyä voidaan käyttää alan tiedon ja datan hakuun, ja että tulos on tarkistettava.	KÄYTÄ	
Tiedot	AM.1.8 Ymmärtää, mitä agenttinen tekoäly tekee oman alan työkuluissa ja missä ihmisen hyväksyntä on välttämätön.	KÄYTÄ	

AMMATILLINEN KOULUTUS (TOINEN ASTE)

Tekoäly osana ammattitaitoa ja työelämän vastuita.

Kansalaisten tekoälyosaaminen: perustaso.

Käytännön
taidot &
soveltaminen

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	AM.2.1 Tuntee oman alan tekoälytyökalujen käyttötavat ja käyttöehdot. Tuntee tietosuojan perusteet työssä.	KÄYTÄ	
Tiedot	AM.2.2 Ymmärtää kehotteen muotoilun vaikutuksen ja valitsee työtehtävään sopivan työkalun.	KÄYTÄ	
Taidot	AM.2.3 Käyttää tekoälyä itsenäisesti ja vastuullisesti työtehtävissä. Soveltaa tukiäly-periaatetta: ohjaa ja tarkistaa.	KÄYTÄ	
Taidot	AM.2.4 Hyödyntää tekoälyä alan sisällön ja ratkaisujen ideoinnissa ja luonnostelussa. Yhdistää tuotokset omaan ammattitaitoon.	LUO	
Taidot	AM.2.5 Arvioi, soveltuuko tekoälyratkaisu tiettyyn työtehtävään. Mukauttaa käyttöä tehtävän vaatimusten mukaan.	MUOKKAA	
Taidot	AM.2.6 Tekee perusteltuja päätöksiä tekoälyn käytöstä työssä ja tunnistaa tilanteet, joissa ihmisen harkinta on välttämätöntä. Soveltaa metakognitiivista itsesäätelyä työnkulussa.	HALLITSE	
Taidot	AM.2.7 Merkitsee tekoälyn käytön läpinäkyvästi ja noudattaa työpaikan ja alan ohjeita.	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	AM.2.8 Toimii työryhmässä, jossa tekoälyn rooli ja vastuut on sovittu yhdessä.	LUO	
Taidot (yhteistyö)	AM.2.9 Tukee työyhteisössä muita tekoälyn vastuullisessa käytössä.	HALLITSE	
Taidot	AM.2.10 Käyttää tekoälyä alan datan jäsentämiseen, yhteenvedoon ja visualisointiin. Arvioi, vastaako tulos lähdedataa.	KÄYTÄ	

AMMATILLINEN KOULUTUS (TOINEN ASTE)

Tekoäly osana ammattitaitoa ja työelämän vastuita.
Kansalaisten tekoälyosaaminen: perustaso.

Kriittinen
arviointi &
riskitietoisuus

Osaamiskuvaukset:

MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	AM.3.1 Ymmärtää hallusinaatioiden ja vinoumien riskit oman alan tekoälysovelluksissa.	KÄYTÄ	
Tiedot	AM.3.2 Tuntee tekijänoikeus- ja vastuukysymykset tekoälyn käytössä alan sisällöntuotannossa.	LUO	
Tiedot	AM.3.3 Ymmärtää, että datan laatu ja vinoumat vaikuttavat tekoälyn lopputulokseen.	MUOKKAA	
Tiedot	AM.3.4 Ymmärtää tekoälyn vaikutukset oman alan työhön ja ammattikäytäntöihin.	HALLITSE	
Tiedot	AM.3.5 Ymmärtää tietosuojan ja tukiäly-periaatteen merkityksen alan työssä.	HALLITSE	
Tiedot	AM.3.6 Tunnistaa tilanteet, joissa tekoälyn käyttö voi heikentää työn laatua tai turvallisuutta. Tunnistaa seuralaissovellusten ja mielen hyvinvoinnin riskit.	HALLITSE	
Tiedot	AM.3.7 Ymmärtää tekoälyn käytön eettiset ja vastuukysymykset ammatillisessa kontekstissa.	HALLITSE	
Taidot	AM.3.8 Arvioi tekoälyn tuotosten luotettavuuden työtehtävissä ja tarkistaa tiedon useammasta lähteestä. Erottaa disinformaation ja misinformaation.	KÄYTÄ	
Taidot	AM.3.9 Tunnistaa virheelliset tai epäluotettavat tuotokset ennen niiden käyttöä työssä.	KÄYTÄ	
Taidot	AM.3.10 Arvioi alan sisällön aitouden ja tekijyyden läpinäkyvyyden.	LUO	
Taidot	AM.3.11 Arvioi, soveltuuko tekoälyratkaisu työtehtävään, ja mukauttaa käyttöä.	KÄYTÄ	

AMMATILLINEN KOULUTUS (TOINEN ASTE)

Tekoäly osana ammattitaitoa ja työelämän vastuita.
Kansalaisten tekoälyosaaminen: perustaso.

Arvot,
asenteet &
vastuullisuus

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	AM.4.1 Suhtautuu tekoälyyn ammatillisena työvälineenä ja tiedostaa vastuunsa käyttäjänä.	KÄYTÄ	
Asenteet	AM.4.2 Näkee itsensä ammatillisen työn omistajana ja arvostaa alkuperäisyyttä ja rehellisyyttä.	LUO	
Asenteet	AM.4.3 Kantaa vastuun työtuloksistaan ja tekoälyn käyttöä koskevista päätöksistä.	HALLITSE	
Asenteet (yhteistyö)	AM.4.4 Osallistuu alan keskusteluun tekoälyn vastuullisesta ja eettisestä käytöstä ja tukee työyhteisöä.	HALLITSE	
Asenteet	AM.4.5 Tarkistaa tekoälyn tuottamat tiedot ja merkitsee käytön läpinäkyvästi työssä.	KÄYTÄ	
Asenteet	AM.4.6 Toimii hallitusti tekoälyn käytön virhetilanteissa ja kertoo niistä työyhteisön ja alan käytäntöjen mukaisesti.	HALLITSE	

KORKEA-ASTE (AMK JA YLIOPISTO)

**Syventävä, tutkimuksellinen ja soveltava tekoälyosaaminen.
Kansalaisten tekoälyosaaminen: keskitaso, kohti edistynyttä.**

KORKEA-ASTE (AMK JA YLIOPISTO)

Syventävä, tutkimuksellinen ja soveltava tekoälyosaaminen
Kansalaisten tekoälyosaaminen: keskitaso, kohti edistynyttä.

Ymmärtäminen
& tietopohja

Osaamiskuvaukset:

MITÄ tekoäly on?

Tiedot	KA.1.1 Ymmärtää eri tekoälyteknologioiden toimintaperiaatteet ja rajoitukset oman alan kannalta ja seuraa alan kehitystä.	KÄYTÄ	
Tiedot	KA.1.2 Ymmärtää generatiivisen tekoälyn vaikutukset oman alan tiedontuotantoon ja käytäntöihin.	LUO	
Tiedot	KA.1.3 Ymmärtää koneoppimisen ja datan elinkaaren periaatteet sekä niiden merkityksen tulosten luotettavuudelle.	MUOKKAA	
Tiedot	KA.1.4 Ymmärtää tukiäly-periaatteen sekä tekoälyn yhteiskunnalliset, eettiset ja ammatilliset vaikutukset.	HALLITSE	
Asenteet	KA.1.5 Suhtautuu tekoälyyn analyyttisesti ja päivittää osaamistaan alan kehityksen mukana.	KÄYTÄ	
Asenteet	KA.1.6 Näkee itsensä vastuullisena toimijana oman alan tekoälykäytäntöjen kehittämisessä.	HALLITSE	
Tiedot	KA.1.7 Ymmärtää, miten tekoälyä käytetään tiedon ja datan haussa, ja arvioi menetelmän rajoitukset.	KÄYTÄ	
Tiedot	KA.1.8 Ymmärtää agenttisen tekoälyn toimintaperiaatteen ja autonomian rajat sekä ihmisen vastuun toimivissa järjestelmissä.	KÄYTÄ	

KORKEA-ASTE (AMK JA YLIOPISTO)

Syventävä, tutkimuksellinen ja soveltava tekoälyosaaminen
Kansalaisten tekoälyosaaminen: keskitaso, kohti edistynyttä.

Käytännön
taidot &
soveltaminen

Osaamiskuvaukset:

MITEN tekoälyä käytetään?

Tiedot	KA.2.1 Tuntee eri tekoälytyökalujen soveltuvuuden tehtäviin sekä niihin liittyvän tietosuojan ja tietoturvan.	KÄYTÄ	
Tiedot	KA.2.2 Hallitsee kehotemuotoilun ja kontekstin hallinnan ja valitsee menetelmän tehtävän mukaan.	KÄYTÄ	
Taidot	KA.2.3 Käyttää tekoälyä itsenäisesti ja vastuullisesti osana työnkulkua. Soveltaa tukiäly-periaatetta: pyytää vaihtoehtoja ja kritiikkiä, ei valmiita vastauksia.	KÄYTÄ	
Taidot	KA.2.4 Käyttää tekoälyä monivaiheisessa luovassa tai tutkimuksellisessa projektissa ja yhdistää eri työkaluja.	LUO	
Taidot	KA.2.5 Arvioi ja soveltaa tekoälyratkaisujen soveltuvuutta tiettyyn tarkoitukseen ja mukauttaa käyttöä kontekstiin.	MUOKKAA	
Taidot	KA.2.6 Tekee perusteltuja, kontekstiherkkiä päätöksiä tekoälyn käytöstä ja tunnistaa, milloin ihmisen harkinta on välttämätöntä. Soveltaa metakognitiivista itsesäätelyä työnkulussa.	HALLITSE	
Taidot	KA.2.7 Dokumentoi ja raportoi tekoälyn käytön läpinäkyvästi alan ja tieteen käytäntöjen mukaisesti.	HALLITSE	
Taidot (yhteistyö)	KA.2.8 Koordinoi projektia, jossa tekoälyn rooli, vastuut ja eettiset rajat on sovittu ja dokumentoitu.	LUO	
Taidot (yhteistyö)	KA.2.9 Ohjaa ja tukee muita tekoälyn vaativammassa ja vastuullisessa käytössä.	HALLITSE	
Taidot	KA.2.10 Käyttää tekoälyä datan haussa, käsittelyssä, analyysissä ja visualisoinnissa ja raportoi käytetyn menetelmän.	KÄYTÄ	

KORKEA-ASTE (AMK JA YLIOPISTO)

Syventävä, tutkimuksellinen ja soveltava tekoälyosaaminen
Kansalaisten tekoälyosaaminen: keskitaso, kohti edistynyttä.

Kriittinen
arviointi &
riskitietoisuus

Osaamiskuvaukset:

MITKÄ ovat riskit ja rajoitukset?

Tiedot	KA.3.1 Ymmärtää hallusinaatioiden, vinoumien ja epävarmuuksien syyt sekä luotettavuuden arvioinnin periaatteet.	KÄYTÄ	
Tiedot	KA.3.2 Tuntee tekijänoikeuksien, immateriaalioikeuksien ja tutkimusetiikan kysymykset tekoälyn käytössä.	LUO	
Tiedot	KA.3.3 Ymmärtää datan laadun, edustavuuden ja valikoinnin vaikutuksen tuloksiin ja algoritmisen syrjinnän mekanismit.	MUOKKAA	
Tiedot	KA.3.4 Ymmärtää tekoälyn vaikutukset tiedontuotantoon, ammatteihin ja yhteiskuntaan.	HALLITSE	
Tiedot	KA.3.5 Ymmärtää tekoälyn ympäristö- ja resurssivaikutukset elinkaaren ajalta.	HALLITSE	
Taidot	KA.3.6 Arvioi systemaattisesti tekoälyn tuotosten luotettavuuden useilla menetelmillä.	KÄYTÄ	
Taidot	KA.3.7 Analysoi tekoälyn eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä eri sidosryhmien näkökulmista ja perustelee kantansa.	HALLITSE	
Taidot	KA.3.8 Arvioi kriittisesti lähdedatan edustavuuden, analyysin luotettavuuden ja tulosten toistettavuuden.	MUOKKAA	

KORKEA-ASTE (AMK JA YLIOPISTO)

Syventävä, tutkimuksellinen ja soveltava tekoälyosaaminen
Kansalaisten tekoälyosaaminen: keskitaso, kohti edistynyttä.

Arvot,
asenteet &
vastuullisuus

Osaamiskuvaukset:

MIKSI kriittisyys ja toimijuus ovat tärkeitä?

Asenteet	KA.4.1 Perustelee lähdekriittisyyden ja menetelmällisen läpinäkyvyyden merkityksen asiantuntijatyössä.	KÄYTÄ	
Asenteet	KA.4.2 Näkee itsensä työnsä omistajana, joka päättää tekoälyn roolista. Arvostaa alkuperäisyyttä ja tieteellistä rehellisyyttä.	LUO	
Asenteet	KA.4.3 Kantaa vastuun tekoälyn avulla tehdyistä johtopäätöksistä ja niiden vaikutuksista.	HALLITSE	
Asenteet (yhteistyö)	KA.4.4 Osallistuu alan keskusteluun tekoälyn vastuullisesta ja eettisestä käytöstä ja tukee muita siinä.	HALLITSE	
Asenteet	KA.4.5 Tarkistaa ja perustelee tekoälyn tuottamat analyysit ja visualisoinnit ennen niiden käyttöä tai julkaisua.	KÄYTÄ	
Asenteet	KA.4.6 Tunnistaa ja korjaa tekoälyn käytön virhetilanteet sekä raportoi niistä alan ja tieteen käytäntöjen mukaisesti.	HALLITSE	

Tekoälystä tukiälyksi

Kohti kestäväää tekoälylukutaitoa 2025–2026

Vakiinnutamme tukiälylukutaidon osaksi suomalaisia koulutus-tavoitteita ja tuomme konkreettisia työkaluja tekoälylukutaidon opetukseen.

Faktabaarin Tekoälystä tukiälyksi-hankkeessa tuotetaan:

1. Tekoälylukutaidon osaamiskuvaukset varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle
2. Pedagoginen opas opettajille tekoälylukutaidon opetukseen
3. Nykytilanteen kartoitus opettajien ja oppilaiden tekoälyosaamisesta
4. Tehtäväkortit ja materiaalit oppiainekohtaiseen käyttöön

Rahoittaja:

Alfred Kordelinin säätiö

Osaamiskuvausten työryhmä:

Jukka Lehtoranta & Kari Kivinen

edu@faktabaari.fi

www.faktabaari.fi

Faktabaari / Avoin yhteiskunta ry

Aleksanterinkatu 12, 00170 Helsinki